

Oponentský posudek na diplomovou práci Petry Kučerové „Friedl Dicker-Brandeisová – didaktické odkazy

Diplomantka Petra Kučerová si vybrala zcela originální téma, které pro českou výtvarnou pedagogiku, její historii i její přítomnost doslova „objevila“. Tímto velkým tématem je život a dílo Friedl Dicker-Brandeisové, pozoruhodné umělecké a pedagogické osobnosti, která zahynula v roce 1944 v Osvětimi a stává se tak tragickým a naléhavým mementem v naší až příliš bezstarostné a blahobytné době.

Petra Kučerová přiznává, že na počátku jejího bádání v archivech Židovského muzea byl emocionální zásah – snad bychom mohli říci, že to byl zásah onoho druhu, o němž píše Roland Barthes a jež nazývá „puncem“ zraněním. Musím ocenit, že prohlídka expozice dětských kreseb z Terezína pro diplomantku znamenala počátek cesty, která byla nelehká, neprošlapaná a že z ní Petra Kučerová neuhnula. Autorce se podařilo osvětlit zapomenuté a do stínu nezájmu odsunuté dílo velkého člověka, statečné ženy skvělého mravního profilu a veliké lásky k dětem a k člověku, v té nejlepší humanistické tradici. Je těžké se ubránit dojetí a nepoužívat patetická slova, i když právě to by hrdinka této studie právě zcela odmítla.

Petra Kučerová vychází z historie života Dicker-Brandeisové, kterou sleduje pečlivě ve dvou hlavních profilech: v doméně uměleckých počátků, hledání a nalezení vlastního výrazu a vrcholu umělecké tvorby, a to v kontextu uměleckého školení v době největšího rozkvětu Bauhausu a jejích osobností (J. Itten, E. Kramerová), druhý se zaměřuje na didaktickou metodu a její použití v praxi vyučování dětí z Terezínského ghetta, jehož životní realitu a podmínky, v nichž byla didaktická metoda rozvíjena, si těžko umíme představit. Petra Kučerová podává velmi plastický obraz této praxe, své závěry a interpretace dokladuje citacemi z archivu a obrazovými přílohami (str. 40, 44, 47, atd.). Strukturování didaktického modelu Dicker-Brandeisové podrobuje komparaci se „současnými“ didaktikami, vyvíjenými v tradici Bauhausu v 90. letech (Roeselová, Slavík). V této části bych uvítala více analytické práce na textech obou uvedených autorů a větší rozhled v oblasti české didaktiky 90. let (např. tradici výtvarných diktátů rozvíjela originálním způsobem od 90. let do nedávné současnosti paní Marie Novotná). Je zřejmé, že tato, analytická část práce, je nejtěžší – vyžaduje nejen systematický postup za použití metod srovnávací pedagogiky, ale také velmi náročné zvládnutí uměleckých inspirací a socio-kulturně ukotvených postupů pedagogiky Bauhausu. **Otázka: Mohla byste se při obhajobě více věnovat Ittenově a Čížkově metodice, a to ve vztahu k originálním postupům Dicker-Brandeisové? Dejte do souvislosti odkazy na dobovou arte-terapii a psychoterapii (str. 59).** Další kapitola, vlastní pokus o ověření specifik didaktiky Dicker-Brandeisové, a to ve dvou zařízeních (dětský domov Budkov a Klokánek Štěrboholy), ukazuje možnost aktualizace v současné době. Osobně pro mě z této části práce vyplývá jediné: ať už je systém jakkoli problematický nebo jakkoli vstřícný, záleží na osobnostních kvalitách vychovatelů a učitelů. Umím si téměř „na vlastní kůži“ představit bezmoc autorky v jednom z těchto „kinderheimů“ současnosti, jak je autorka sama nazývá. Podobných zážitků s nevstřícností a ignorancí, až posesivní arogancí pedagogů mám sama ze své praxe dost. Tato kapitola také ukazuje - snad nechtěně- neblahé dědictví v systému péče, které je odkazem k totalitním obdobím 20. století. Pocity autorky jsou dokladovány vizuálně, v působivém cyklu fotografií z interiérů péče o děti bez rodiny nebo s rodinou problematickou. Práce také obsahuje nápaditý prvek pohyblivého animovaného charakteru, kdy před námi ožívá v úsměvu tvář Friedl Dicker-Brandeisové.

Práce Petry Kučerové je skutečným badatelským počinem, originálním objevem a měla by pokračovat. Po přepracování by některé části měly být publikovány v odborném tisku. Pro publikaci by bylo také dobré zpřesnit historické didaktické souvislosti. Zde však musím zdůraznit nároky na formální kvality textů, s nimiž vstupujeme na veřejnost a které jsou zcela standardní: zatímco seznam vyobrazení a jeho odkazy v textu jsou zcela v pořádku, odkazy v textu taktéž, číslování pramenů v seznamu literatury je matoucí. Příjmení citované umělkyně musí být psáno ve všech případech správně, nelze je krátit, jak se v řadě případů děje (př. str. 59 a jinde v textu). V textu lze též najít pravopisné chyby (př. Str. 67 a jinde). Stylisticky je práce průměrná, s formálními nedostatky, avšak tematicky, obsahově mimořádná. Pro tyto chyby, ke své velké lítosti, navrhuji celkové hodnocení velmi dobře, s možností obhájit diplomovou práci na výbornou.